

<https://doi.org/10.31861/mediaforum.2022.10.184-195>

УДК: 327.56:355.48(470:477)”2022”

©Наталія Нечаєва-Юрійчук¹

КОНСТРУЮВАННЯ СУЧАСНОГО «СПІВТОВАРИСТВА БЕЗПЕКИ» В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

184 — Під впливом відвертої військово-політичної агресії Російської Федерації проти України сучасна система міжнародної безпеки перебуває у турбулентному стані. Історичний досвід минулого століття засвідчив кардинальний вплив двох світових воєн на формування та переформатування існуючої на той час системи міжнародної безпеки, із врахуванням фактору появи ядерної зброї та, відповідно, ядерного потенціалу провідних політичних акторів у другій половині ХХ століття. Стаття присвячена аналізу трансформацій системи міжнародної безпеки та можливості формування «співтовариства безпеки» в контексті викликів та загроз з боку Російської Федерації як держави-агресора.

Ключові слова: російсько-українська війна, «колективна безпека», «співтовариство безпеки», система міжнародної безпеки.

Construction of the Contemporary “Security Community” in the Context of the Challenges of the Russian-Ukrainian War

Russia's large-scale military invasion in Ukraine on February 24, 2022 became a marker of the geopolitical fracture that the world community is experiencing today. In our opinion this fracture is primarily characterized by an open struggle between authoritarianism and democracy. And the result of the current war, in our opinion, is primarily a question of the future world order, in which security as a key category acquires special importance in a humanistic dimension and context.

The security challenges of the first half of the 20th century prompted

---

¹ Кандидат історичних наук, доцент кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. E-mail: n.nechayeva-yuriyuchuk@chnu.edu.ua, <http://orcid.org/0000-0001-5882-7121>

politicians-practitioners, scientists-theoreticians to search for effective models of the security system both at the regional and global levels. The creation and activity of the League of Nations became the starting point for realizing the risks and threats of “unanimity” in proceeding important geopolitical decisions. Therefore, the creation of the UN, whose Security Council acts according to the principle of “qualified” unanimity, was supposed to protect the world community from repeating the horrors of the world wars. However, as we can see, this principle has become the “stumbling block” that today proves the ineffectiveness of the UN as an international organization that should ensure peace in the world. The Russian invasion of Ukraine is a direct threat to the existing system of international security. In this context we draw attention to the concept of “security community”, which in modern conditions can become the foundation of a new architecture of the world order.

Keywords: *Russian-Ukrainian war, “collective security”, “security community”, international security system.*

Актуальність теми. Сучасна широкомасштабна військова агресія Російської Федерації проти України покликала до життя ряд питань щодо змісту та розуміння безпеки як на індивідуальному, так і на колективному (у т.ч., державному та наднаціональному рівнях). Від початку гібридної агресії РФ у 2014 році і до сьогодні російсько-українська війна, попри досить чіткий географічний вимір збройного конфлікту, набула глобального значення. Анексія території АР Крим у 2014 році та окупація окремих регіонів Донецької та Луганської областей засвідчили, з одного боку, важливість України в російській неоімперській стратегії, а з іншого – прагнення збереження парадигми військової переваги як основи геополітичного протиборства за світову гегемонію, що має, на нашу думку, важливе значення не лише у вимірі «real politics», але й теоретичних пошуків науковців-міжнародників, у першу чергу ліберального та реалістичного напрямків.

Російське широкомасштабне військове вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року стало маркером геополітичного зламу, який сьогодні переживає світове співтовариство і який, на нашу думку, характеризується насамперед відкритою боротьбою авторитаризму та демократії. І результат нинішньої війни – це насамперед питання майбутнього світоустрою, в якому безпека як ключова категорія набуває особливого значення у гуманістичному вимірі й контексті.

Мета запропонованої наукової розвідки є аналіз перспектив формування сучасного «співтовариства безпеки» в контексті російсько-української війни з огляду на історичні передумови та уроки.

Науково-дослідницьке поле проблеми. Анексія АР Крим, окупація окремих регіонів Донецької та Луганської областей, активна гібридна війна проти України, здійснювана Росією на кількох рівнях (від, власне, внутрішньоросійського до глобального, з використанням наслідків викликів та загроз у тому числі пандемії Covid-19) стала поштовхом до активних науково-теоретичних пошуків у напрямку пояснення подій та процесів в Україні та щодо неї та конструюванні причинно-наслідкових зв'язків між подіями в Україні й геополітичними трансформаціями сучасності. Роботи відомих західних дослідників – А. Ачар'ї, Б. Бузана (Acharya and Buzan, 2019), Б. Бад'є (Badie, 2019), Ф. Закарії (Zakaria, 2008) та інших – стали основою для окреслення наукового поля дослідження, визначення основних геополітичних викликів сьогодення. Названі автори звертають особливу увагу на трансформації сучасної системи міжнародних відносин в умовах пост-Вестфалії, що, на нашу думку, є особливо важливим для розуміння геополітичних процесів сьогодення. Серед сучасних українських дослідників питання безпеки посідає важливу роль як у теоретико-методологічних пошуках, так і у практичному вимірі, що особливо яскраво простежується у працях В.Горбуліна (Горбулін, 2017), Є.Магди (Магда, 2015; Магда, 2017), Б.Парахонського та Г.Яворської (Парахонський та Яворська, 2019) та інших. В контексті багатовимірності розуміння та потрактування «безпеки» як наукової категорії та практичної діяльності у політичній сфері насамперед актуальність даної проблеми не викликає сумнівів, особливо у сфері сучасних міждисциплінарних досліджень.

Виклад основного матеріалу. Засудження застосування війни як засобу урегулювання міжнародних спорів і відмови від неї як знаряддя національної політики була зафіксована у 1928 році, після завершення Першої світової війни, у Пакті Бріана-Келлога (Верховна Рада України, 1928). Десятиліття, яке минуло після завершення першої війни глобального масштабу, було сповнене перемовин та кларифікації підходів найбільших її учасників насамперед до формування нової системи світової безпеки. Від підписання Версальського миру 28 червня 1919 року до Пакту Бріана-Келлога світове співтовариство поступово виробило і впровадило в життя нову систему міжнародної

безпеки, квінтесенцією якої у міжнародно-правовому вимірі можна вважати створення у 1919 році Ліги Націй – першої міжнародної організації, метою якої був розвиток співробітництва, досягнення миру та безпеки. Як зазначав відомий юрист-міжнародник Ганс Кельзен, «ідея універсальної міжнародної організації для колективної безпеки спрямована проти політики альянсів взагалі і так званого балансу сил зокрема» (Мережко, 2022). Серед головних завдань організації – колективні дії у разі порушення статуту Ліги Націй та війни. Варто підкреслити, що відповідно до задекларованих принципів, порушення миру розглядалося як акт війни проти всіх членів Ліги Націй. Ідея колективної безпеки та глобального миру стали осердям Ліги Націй. Однак, політичні реалії міжвоєнного періоду засвідчили, що ідея глобального миру потребує насамперед політичної волі учасників організації до її реалізації, не кажучи вже про чіткі й прозорі юридично-правові механізми забезпечення даного процесу на міжнародному рівні.

Невирішеність актуалізованих Першою світовою війною питань національних інтересів держав-учасників Антанти та Троїстого (Четвертного) Союзу стала домінантою міжнародних відносин міжвоєнного періоду. Недовіра між великими політичними акторами не дозволила втілити в політичну практику ідеалістичні погляди американського президента Вудро Вільсона щодо формування єдиної й потужної системи колективної безпеки спершу у глобальному вимірі. У кінцевому підсумку політичні суперечності, створення нових політико-військових союзів (альянсів) сприяло зростанню напруженості у міжнародних відносинах й призвело до початку Другої світової війни. Неспроможність Ліги Націй вирішити міждержавні суперечки, зберегти мир та гарантувати безпеку поставила під сумнів ефективність усієї Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин. Напад нацистської Німеччини на Польщу 1 вересня 1939 року та практично блискавичне розгортання воєнних дій на різних континентах (від Європи до Тихого океану й Африки) стало поштовхом до активізації пошуків ефективної моделі міжнародних відносин, за якої б нова війна у глобальному вимірі була б неможливою.

Винахід атомної бомби та її застосування США в Хіросімі та Нагасакі вивело питання міжнародної безпеки на новий рівень. Інституційним ядром нової системи міжнародної безпеки повинна була

стала Організація Об'єднаних Націй (ООН), створена у жовтні 1945 року. У даному контексті ліквідація Ліги Націй (яка мала на той час формальний характер) у 1946 році була політично обумовленим кроком, що засвідчив готовність світового співтовариства до нового формату міждержавних відносин та встановлення оновленої системи міжнародних відносин. Фактично, саме у ХХ столітті відбулася трансформація світової системи міжнародної безпеки, що особливо чітко виявилось у концептах Ліги Націй та ООН. Якщо у першому випадку ініціатива створення належала США, які, будучи державою-засновником Ліги Націй, так і не стали державою-учасником організації, то у другому випадку США – не лише держава-засновник ООН, але й активний її учасник. Від самого початку США відіграють провідну роль у її діяльності.

188 — Безпеківі виклики першої половини ХХ століття спонукали політиків-практиків, науковців-теоретиків до пошуку дієвих моделей системи безпеки як на регіональному, так і на глобальному рівнях. Створення та діяльність Ліги Націй стали відправною точкою для усвідомлення ризиків та загроз «одноголосся» у прийнятті важливих геополітичних рішень. Отже, створення ООН, Рада Безпеки якої діє відповідно до принципу «кваліфікованої» однакості, повинно було забезпечити світове співтовариство від повторення жахів двох світових воєн. Однак, як бачимо, даний принцип став тим «камнем спотикання», який сьогодні засвідчує неефективність ООН як міжнародної організації, що повинна забезпечувати мир і хоча б мирне співіснування держав. Російське вторгнення в Україну є безпосередньою загрозою існуючій системі міжнародної безпеки і у цьому контексті вважаємо за потрібне звернути увагу на концепт «співтовариства безпеки», який у сучасних умовах може стати фундаментом нової архітектури світопорядку.

Термін «співтовариство безпеки» з'являється у науковому дискурсі у 1950-х роках (Полтораков). Засновником теорії співтовариства безпеки у міжнародних відносинах став Карл Дойч. У своїй праці «Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience» (Deutsch, Kann, Lichterman, and Loewenheim, 1957) – «Політичне співтовариство та Північно-Атлантичний простір: міжнародна організація у світлі історичного досвіду» дослідник наголошує, що саме спільна ідентичність та наявність взаємної довіри є фактором формування впевненості

у мирному розвитку міждержавних взаємин. Відповідно, основою будь-якого співтовариства безпеки є переконаність усіх його учасників в тому, що ніхто з них у жодному разі не застосує силу для вирішення будь-яких суперечностей.

Від свого першого нормативного закріплення у вже згаданому вище Пакті Бріана-Келлога термін «міжнародна безпека» став основою низки міжнародних правових документів, що унормовують та регулюють різні сфери життєдіяльності людства. Питання безпеки вийшли на перший план як у теоретичних пошуках науковців різних країн, так і у практичній діяльності політиків та урядів. Створення військово-політичних альянсів – НАТО та Варшавського договору – засвідчують важливість політичної довіри як основи для реалізації ідеї «співтовариств безпеки». Таким чином можемо вести мову про фактичний паралелізм теорії та практики, органічне поєднання окремих безпекових аспектів (таких, як економічна, соціальна, фінансова, екологічна з воєнно-політичними) в єдину систему міжнародної безпеки, розбалансування якої розпочалося наприкінці 1980-х років розпадом соціалістичного табору та СРСР. Вважаю, що ці події стали поштовхом до перегляду системи міжнародної безпеки та початку усвідомлення важливості «співтовариств безпеки» як гарантів національної безпеки окремих держав.

Практичне втілення ідеї європейської та атлантичної інтеграції, з одного боку, та розвиток теорії співтовариства безпеки, з іншого, фактично сформували безпековий простір сьогодення. Одне із питань, яке нині постало перед світовим співтовариством, – кларифікація та узгодження позицій міжнародних акторів щодо вимірів та формату взаємодії, які б гарантували безпеку як для окремих національних держав, так і у глобальному вимірі. І реформована ООН, на нашу думку, повинна була бути презентаційною моделлю системи міждержавних відносин, у якій питання миру та глобальної безпеки були б пріоритетними для всіх учасників. Наявність ядерного потенціалу та існування так званого «ядерного клубу» стали своєрідним запобіжником розгортання відкритого збройного протистояння та війни у її традиційному вимірі. А входження тих чи інших країн до військово-політичних альянсів (НАТО чи Організації Варшавського договору) було зумовлено у т.ч., політичним та економічним тиском, з одного боку, та політичною довірою й прагненням дієвих гарантій безпеки, з іншого.

Питання політичної довіри у вирішенні гарантування національної безпеки на Європейському континенті особливо гостро постало наприкінці 1980-х – на початку 1990-х років. Розпад соціалістичного табору та СРСР, поява на політичній карті світу нових незалежних держав разом з ліквідацією Варшавського договору 1 липня 1991 року актуалізували бачення НАТО як міжнародного «співтовариства безпеки» для трансатлантичного простору, участь у якому гарантує збереження національного суверенітету та незалежності в умовах глобальних трансформацій та змін. На межі двох тисячоліть НАТО починає відігравати політичне соло у питаннях глобальної безпеки та забезпечення миру. І хоча ООН залишається єдиною міжнародною організацією глобального масштабу, метою діяльності якої є підтримка й зміцнення миру і міжнародної безпеки, НАТО як об'єднана військово-політична потуга різних держав світу викликає більшу довіру з боку як самих членів організації, так і тих, які залишилися поза її структурою. Практично блискавичне рішення щодо прагнення вступити до Північноатлантичного альянсу Швеції і Фінляндії після широкомасштабного вторгнення РФ в Україну 24 лютого 2022 року (Вступ Фінляндії та Швеції у НАТО..., 2022) засвідчує високий рівень довіри до НАТО як до структури, спроможної захистити своїх членів від збройної агресії.

Україна, яка зазнає військової та гібридної агресії з боку Російської Федерації, також активізувала свій рух у напрямку євроатлантичної інтеграції. Будапештський меморандум, який вже у 2014 році був зневажений РФ, у 2022 році став «політичним раритетом», що не має жодних політико-правових наслідків й впливу на процес прийняття політичних рішень як на регіональному, так і на глобальному рівнях. Ядерний потенціал, від якого Україна відмовилася у 1994 році, продовжує відігравати ключову роль у системі міжнародних відносин як фактор військово-політичного стримування. Однак ще більш вагомим, на нашу думку, є фактор взаємної політичної довіри та політичної готовності до формування нової системи міжнародної безпеки, де політична довіра та принцип колективної відповідальності відіграватимуть вирішальну роль.

Широкомасштабний військовий наступ РФ в Україну, розпочатий 24 лютого, розділив світ на до і після. Фактично сьогодні ми ведемо мову про створення в кризових умовах дієвого «співтовариства безпеки», в якому держави об'єднуються у своєму прагненні не лише

захистити національний суверенітет, але й відстояти принципи демократії й свободи. Цинічний військовий наступ Росії на Україну є прямим порушенням усіх підписаних нею міжнародних угод та перекреслює їхню політичну доцільність. Більше того, постає питання вже щодо існування ООН в її сучасному форматі, де держава-агресор Росія як член Ради Безпеки ООН фактично заблокувала можливість ухвалення нею резолюції, що могла б зупинити російську агресію проти України. В умовах, коли держава-агресор бере участь в ухваленні рішень щодо санкцій проти себе ж самої, питання щодо ефективності механізмів гарантування безпеки ще більше актуалізуються. І концепт «співтовариства безпеки», який нині реалізовується на практиці через організацію системи надання військової, фінансової, не кажучи вже про політичну, допомоги Україні, є, на нашу думку, фундаментальним для подальшого більш стабільного й передбачуваного розвитку світового співтовариства.

У такій складній міжнародній ситуації саме закріплений українською конституцією курс на євроатлантичну інтеграцію, дає можливість подивитися на процеси європейської та атлантичної інтеграції саме з безпекових позицій. Поєднання економічних та військово-політичних санкцій є необхідною умовою досягнення перемоги над порушником світового порядку, військовим агресором – РФ. Водночас, посилення процесів військово-політичної інтеграції в країнах ЄС, що продовжує залишатися під «НАТівською парасолькою», надає додаткові інструменти захисту для європейських держав від військової агресії та посяганні на демократичний спосіб життя.

Прийняття першої в історії спільної стратегії ЄС у сфері безпеки та оборони «Стратегічний компас безпеки та оборони для Європейського Союзу, який захищає своїх громадян, цінності й інтереси та сприяє міжнародному миру і безпеці» відбулося 21 березня 2022 року у Брюсселі. Дана ініціатива спрямована на підтримку європейського порядку безпеки, територіальної цілісності, незалежності держав у межах міжнародно визнаних кордонів. Відповідно, підтримка України, яку надає ЄС, спрямована на відновлення миру у Європі. У документі ЄС чітко визначено невмотивованість та несправедливість російської агресії щодо України, що змінює політичну позицію та практичний підхід ЄС у бік консолідації зусиль у напрямку введення дуже серйозних економічних санкцій проти Росії, включно з повним енергетичним ембарго, так і надання Україні реальної потужної фі-

нансової, гуманітарної, економічної й воєнної допомоги (Kyrydon, Netchaeva-Yuriyчук, Troyan, 2022).

Враховуючи домовленості у Рамштайні, досягнуті представниками понад 40 країн, разом з узгодженням дій у напрямку підтримки України у її боротьбі з російською агресією зі Сполученими Штатами Америки, які вже прийняли Закон про ленд-ліз, можемо вести мову про практичну реалізацію ідеї співтовариства безпеки як єдино можливого варіанту забезпечення світового співтовариства, зокрема його західного сегменту, від війн та військової агресії в умовах сучасних глобальних викликів та загроз.

Висновки. Широкомасштабне військове вторгнення Росії в Україну оголило вразливі точки сучасної системи міжнародної безпеки. Політична довіра та чіткі механізми надання військово-політичної допомоги та захисту вийшли на перший план у вирішенні проблем національної, регіональної та світової безпеки. Саме тому запропонований у середині ХХ століття концепт «співтовариства безпеки», на думку авторки, набув особливої актуальності в умовах сучасності.

192

— Конструювання співтовариства безпеки в сучасному світі під впливом російсько-української війни як війни європейського масштабу, яка у глобальному вимірі набуває енергетичного, фінансового, соціального вимірів, передбачає його формування на трьох рівнях.

Найперший: співтовариство безпеки в широкому трактуванні як нова архітектура чинних міжнародно-безпекових відносин для збереження миру, а також комплекс політико-юридичних механізмів з метою попередження, відвернення та недопущення війни як інструменту розв'язання локальних, регіональних чи глобальних проблем.

Другий: безпекове об'єднання регіонального рівня як об'єднання зусиль насамперед країн-членів ЄС довкола реалізації масштабної ідеї Спільної зовнішньої та безпекової ініціативи, якою на практиці може виступати, зокрема, Стратегічний компас безпеки та оборони для Європейського Союзу, покликаний захищати громадян ЄС, європейські цінності й інтереси та сприяти міжнародному миру і безпеці.

Третій. Співтовариство безпеки на локальному чи субрегіональному рівні. Насамперед йдеться про український вимір створення безпекового оточення (у вигляді або окремого союзу за участі України, або ж її долучення до вже існуючих потужних безпекових об'єднань, до прикладу, НАТО) в інтересах захисту Української держави, суспільства і кожного громадянина. Україна в даному

контексті фактично перетворюється на осердя цього співтовариства, яке об'єднує держави зі спільними – демократичними – цінностями у їхньому прагненні відстояти демократію як політичну практику сучасності.

Джерела та література:

1. Верховна Рада України. 1928. Договір про заборону війни як засобу національної політики (Пакт Бріана-Келлога). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_647#Text.
2. Вступ Фінляндії та Швеції у НАТО може зайняти лише «декілька тижнів». <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/05/15/7139436/>
3. Горбулін, Володимир. ред. 2017. Світова гібридна війна: український фронт. Київ : НІСД.
4. Магда, Євген. 2017. Гібридна агресія Росії: уроки для Європи. Київ: КАЛАМАР.
5. Магда, Євген. 2015. Гібридна війна: вижити і перемогти. Харків: Віват.
6. Мережко, Олександр. 2022. Україна і нова система колективної безпеки. <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-proyekt-systemy-kolektyvnoyi-bezpeky/31868558.html>.
7. Парахонський, Борис, та Яворська, Галина. 2019. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл. Київ.
8. Полтораков, Олексій. «Концепція «співтовариства безпеки» в контексті теорії міжнародних відносин». https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/4770/1/11%20-%201_9_%20-%205.pdf.
9. Acharya, Amitav, and Buzan Barry. 2019. The Making of Global International Relations. Origins and Evolution of IR at its Centenary. Cambridge and New York: Cambridge University Press.
10. Badie, Bertrand. 2019. New Perspectives on the International Order. No Longer Alone in This World. London: Palgrave Maximilian.
11. Deutsch, Karl, Kann, Robert, Lichterman Martin, and Loewenheim Francis. 1957. Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience. Princeton University Press. <https://archive.org/details/politicalcommuni1957deut/page/n9/mode/2up>.
12. Kyrydon, Alla, Nechaeva-Yuriychuk Natalia, and Troyan Sergiy. 2022. New Military Protection Instruments in the EU: Opportunities

---

for Ukraine. http://polinard.org/international/new-military-protection-instruments-in-the-eu-opportunities-for-ukraine?fbclid=IwAR28iC1RKwLsm78wP4kj081ViQIkIUO7zu_TYQ7K-rnQ6mb0LGYjYB6LmQo.

13. Zakaria, Fareed. 2008. *The post-American World*. N.Y.-L.: W.W.Norton.

References:

1. Verkhovna Rada Ukrainy. 1928. Dohovir pro zaboronu viiny yak zasobu natsionalnoi polityky (Pakt Briana-Kelloha). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_647#Text.

2. Vstup Finliandii ta Shvetsii u NATO mozhe zainiaty lyshe «dekilka tyzhniv». <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/05/15/7139436/>

3. Horbulin, Volodymyr. red. 2017. *Svitova hibrydna viina: ukraïnskyi front*. Kyiv: NISD.

194 — 4. Mahda, Yevhen. 2017. *Hibrydna ahresiiia Rosii: uroky dlia Yevropy*. Kyiv: KALAMAR.

5. Mahda, Yevhen. 2015. *Hibrydna viina: vyzhyty i peremohty*. Kharkiv: Vivat.

6. Merezhko, Oleksandr. 2022. *Ukraina i nova systema kolektyvnoi bezpeky*. <https://www.radiosvoboda.org/a/ukrayina-projekt-systemy-kolektyvnoyi-bezpeky/31868558.html>.

7. Parakhonskyi, Borys, ta Yavorska, Halyna. 2019. *Ontolohiia viiny i myru: bezpeka, stratehiia, smysl*. Kyiv.

8. Poltorakov, Oleksii. «Kontseptsiiia «spivtovarystva bezpeky» v konteksti teorii mizhnarodnykh vidnosyn». https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/4770/1/11%20-%201_9_%20-%205.pdf.

9. Acharya, Amitav, and Buzan Barry. 2019. *The Making of Global International Relations. Origins and Evolution of IR at its Centenary*. Cambridge and New York: Cambridge University Press.

10. Badie, Bertrand. 2019. *New Perspectives on the International Order. No Longer Alone in This World*. London: Palgrave Maximilian.

11. Deutsch, Karl, Kann, Robert, Lichterman Martin, and Loewenheim Francis. 1957. *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*. Princeton University Press. <https://archive.org/details/politicalcommuni1957deut/page/n9/mode/2up>.

12. Kyrydon, Alla, Nechaeva-Yuriychuk Natalia, and Troyan Sergiy. 2022. New Military Protection Instruments in the EU: Opportunities for Ukraine. http://polinard.org/international/new-military-protection-instruments-in-the-eu-opportunities-for-ukraine?fbclid=IwAR28iC1RKwLsm78wP4kj081ViQIkIUO7zu_TYQ7K-rnQ6mb0LGYjYB6LmQo.

13. Zakaria, Fareed. 2008. *The post-American World*. N.Y.-L.: W.W.Norton.